

1965-05-28

AUTHOR/KEY FIGURE

Knud Pedersen

FACTS

Document type:
Clippings

Language:
Dansk

Mentioned people:
Niels Viggo Bentzon
Niels Bohr
Marc Chagall
Åge Damgaard
Arne Jacobsen
Leif Panduro
Klaus Rifbjerg
Ole Schwalbe

Archive:
HC arkiv Møn/HC breve 8

TRANSCRIPTION

SAGEN DREJER SIG OM PUBLIKUMS KVALITET

Af direktør KNUD PEDERSEN, Kunstbiblioteket i Nikolaj Kirke

TOPMANNEQUINERNE i den kulturelle modeverden er vel ubestridt Klaus Rifbjerg, Leif Panduro, Ole Schwalbe og Niels Viggo Bentzon. Almindelige mennesker aner næppe, at der foregår mange ting indenfor kulturlivet, som angår fundamentale omlægninger af vor åndelige livsførelse, uden at dette når i tilstrækkeligt omfang frem til offentligheden, stillet i skyggen som de bliver af den mondæne salons ovennævnte bolværksmatroser. Grunden til at offentligheden er så sparsomt underrettet er muligvis, at kulturlivets nyeste skud vanskeligt lader sig rubricere under den sædvanlige stofinddeling på redaktionerne eller deler vilkår med alt nyt ved kun at interessere en lille håndfuld mennesker endnu.

Det kan også være vanskeligt at rubricere de nye tendenser. Hvem skal f.eks. skrive et digt på 74 kg., der består i en kuffert med sten, der bæres ind på en scene og læses således, at stenene kastes fra mand til mand medens et ord følger hver sten udråbt af den som kaster? Er det litteraturkritikeren? Forestillingen fandt sted i Riddersalen i København. Er det teateranmelderen? Forestillingen blev anmeldt af musikanmelderne! Hvem skal skrive om et stykke musik, der består i, at en banjo sparkes ned igennem koncertsalen, rundt om koncerthuset ude på gaden, og stumperne op igennem salen igen? Er det musikanmelderen? Eller sportsmedarbejderen?

Hvem skal skrive om en linie på 2800 m, der tegnes på en papirrulle? Er det kunstanmelderen? Det færdige arbejde tilhører Aage Damgaards samling.

Der må herske forvirring på bladredaktionerne, når noget sådant kulturelt nyhedsstof skal uddeles?

Uanset hvilken holdning man indtager til disse nye fænomener, må det erkendes, at forudsat det virkelig var betydningsfulde forsøg på nyskabelser af nye discipliner indenfor kunsten, ville disse forsøg ikke nyde omtale i samme grad som den kulturelle aktivitet, der følger mere slagne veje. Man står usikker overfor, hvem de skal behandle stoffet, for det fakultet findes ikke endnu. Disse udsigter ville utvivlsomt mere udøverne af den nye kunst. De har madet elektronhjernen med franskbrød.

Jeg vil gerne her redegøre for min opfattelse af det, der er ved at ske indenfor kunsten, men det hele er meget nyt og levner plads for mange fortolkninger, hvoraf denne kun skal være en og min.

DER er for mig ingen tvivl om, at vi er på vej ind i en særlig ny naturalisme,

der fører os ind i yderligere konsekvenser, som allerede er meget udtalte. Den amerikanske popkunst er et udtryk for en sådan naturalisme, gipsmodeller af fødevarer, der sælges som skulpturer, olie billeder i store gulddrammer med motiv fra tegneserierne m.m. En side af telefonbogen præsenteret som digt er litterær naturalisme. En koncert, som består i at pudse pianoet, er musikalsk naturalisme par excellence.

Det bemærkelsesværdige er, at tendensen også kan påvises andre steder end hvad nogle mennesker vil kalde for kunstsektoriske klier. Professor Arne Jacobsen f.eks. Han levner ingen plads til udsmykning. Til gengæld arbejder han med så store vinduesflader, at vi ved at kalde udsigten for en udsmykning må medgive, at hans bygningsværker er rigt dekoreret – med udsigt. Og det er den nye naturalisme.

En kunstner havde på en udstilling i Hamburg under et vindue på hans udstillingsvæg skrevet katalognummer, og i kataloget stod: Udsigt. En kunstner havde i Paris inviteret til fernisering på en udstilling i et galleri. Da gæsterne kom tog han dem med en tur i omegnen af galleriet og viste dem forskellige motiver: Husgavl, frugtvogn, mennesker. Det er ny naturalisme.

Men musikken da? Der blev spillet en koncert i Marseilles havn. Den varde 45 sek. Instrumenterne var skibssirenerne fra de oceangående skibe og fabriksfløjterne i havne kvarteret. Koncerten blev spillet med synkroniserede ure: To lange, to korte, en lang, en kort osv. efter noder. Det er musikalsk naturalisme.

Eller tag Nevada ørkenen. Anbring luftværnssirener og et hus. Tag en bombemaskine og en bombe. Flyv over Nevadaørkenen, start sirenen, og kast bomben. Det er ny naturalisme. Ud og rejs Rifbjerg!

Kunsten konverterer for tiden, der går 2 Chagall på 1 Niels Bohr.

Hvordan slutter man så festlighederne i den gamle kunst? Man slutter. Vejen er gået over monokromisterne i maleriet, nouveau realisterne og over ødelæggelsen af flyglet på Louisiana. Man er militært gået i gang med at fjerne kunstens forretningsmæssige grundlag, og det er da noget folk kan forstå. I de gallerier, der udstiller den mest moderne kunst i USA er omsætningen ifgl. Time Magazine faldet til 20 pct. Herhjemme har vi fået 20.000 kr. legatet af staten. Det er tegnet på ophør.

Og mange kunstnere er virkelig holdt op. Internationalt kendte kunstnere er holdt op med den kunstneriske motivering: At man skal holde op.

En af disse kunstnere blev en dag opfordret til at lave et kunstværk og han rakte en æske tændstikker frem og sagde: Værsgod. Nu udnævner jeg denne tændstikæske til et kunstværk. Jeg ophæver dens anonymitet og tildeler den en ganske særlig individualitet. Den er nemlig nu den

tændstikæske, som jeg har givet dig og udnævnt til et kunstværk. Skal jeg signere den?

Hvad skal vi da støtte kunstnerne for? Hvorfor skal vi da bruge statens midler til at holde disse afdøde i live? Fordi de netop i denne idé er vigtigst for os. Vigtigere end de nogensinde har været.

Kunsten har nemlig hidtil dybest set været usocial, det nytter ikke at nægte det. Pludselig er der skiftet signaler. Læg mærke til, hvorledes almindelige menneskers vurdering af kunsten hele tiden har været vurderingen af en lille konge blandt os: Et lille ateistisk jesusbarn. Og nu hænger vi denne konge og lader folket komme til. Hvem var det der sagde, at demokratiet ikke hørte hjemme i kunsten? Det må gibbe i autoritetstro kunstroyalister. Fra den klassiske, jeg havde nær sagt romantiske vurdering af kunsten, som opgaven, der bestod i at finde kvalitet i helheden, er signalet nu skiftet og kunstneren siger: Det er helheden, der er kvalitet. Det er dig, der er kunstner med al dit lort og al dit daglige brød. Det gælder bare om, at du tager dig selv alvorligt.

Derfor har vi brug for kunstnerne. Som en nulledning i samfundet. Som en igangsætter, en legeonkel, en know how.

Vi er nu tæt på vor tid og langt fra bolværket.

HVORLEDES optræder disse helt moderne kunstnere så som legeonkler?

De prøver at få folk til at reagere. Reaktionen er vigtigere end det, der udføres, eller rettere: Det er reaktionen, der er det egentlig skabte.

På en tysk universitet har man anstillet et forsøg og prøvet på at tage tid på reaktionerne. En foredragsholder (kunstneren) holdt et foredrag om moderne kunst. Han stod på katederet og sagde ikke et muk. Bag ham hang en sort tavle. En assistent sad ved hans side med stopur og notesblok. Efter 2. min. og 12 sek. Begyndte en let murren. Det blev noteret. Efter 3 min. og 30 sek. Udvandrede en professor. Efter 5 min. almindelig murren. Derefter vender foredragsholderen sig om og skriver på den sorte tavle (med rødt kridt) STOP. Der bliver dødsens stille i salen. Imod forventning tier foredragsholderen stadig og så begynder en helt store larm med stoleskrampen og piften i fingrene. Men også almindelig samtale publikum imellem. Man bliver ved med at notere til alle har forladt salen, 220 min. og 16 sek. De taler om det foredrag endnu. De reagerer. Hvad skal da kunstnerne bruge folks reaktioner til? De banale, der ikke kender de nye signaler vil sige: Til at vække opmærksomhed omkring kunstnerens person. Men det er ikke rigtigt. Reaktionen skal bruges til at kunsten vækker publikums opmærksomhed overfor deres egen person. Og det er et lige så logisk udtømmende svar.

MEN hvad så med kvaliteten? Til helvede med kvaliteten! Det er

publikums kvalitet sagen i dag drejer sig om.

I sin konsekvens viser kunstneren, at han ikke gør andet end folk selv kan gøre. Der er ingen hellig ånd i kunsten. Han keder dem. De keder ham. De må blive morsomme og spændende. De må være kunstnere. Det er dem, der er de optrædende. "Jeg er ikke mig. Jeg er jer."

Dette synspunkt kan sammenfattes i et udtryk, der vinder mere og mere plads indenfor den nyeste kunst. Udtrykket er: homo ludens, det legende menneske.

Mennesket må lære at lege. Ikke at være tilskuer eller publikum. Det må deltage aktivt og det må tage sin leg alvorligt.

Dette er de nye signaler, og kun en ganske lille håndfuld kunstnere herhjemme er nået dertil. Og det er ikke dem der tales om. Det er det jeg taler om. Man burde i langt højere grad koncentrere interessen omkring disse bestræbelsers fødselsvanskeligheder, for kunsten gennemlever for tiden en meget mere spændende tid og er meget længere fremme end man får indtryk af gennem saloneliten.

JEG vil gerne til slut vise to eksempler på leg:

Først et eksempel på den ukunstneriske kunst: en forretningskvinde skulle til fødselsdag hos sin lillebror. I fødselsdagsgave gav hun ham for 100 kr. balloner. De fyldte næsten hele hans værelse. Alle farver. Da gæsterne kom, tog de alle ballonerne og stoppede dem i en bil og susede ud ad landevejen med det ene bagvindue åbent. Alle ballonerne ugedes ud og vuggede majestætisk udover landskabet i blå og gule farver op i luften og bort. Han har endnu ikke glemt den gave.

Herefter et eksempel på den kunstneriske ukunst: En kunstner anbragte en wienerstige foran sig. På trinene satte han 8 små fløjtekedler. På fløjtetudene satte han balloner. Under kedlerne spritapparater, og så begyndte spillet: Da vandet i kedlerne kogte, tudede ballonerne grønt, gult og blå, større og større. Tonerne voksede i forskellige farver. På to stole foran sad kunstneren og hans assistent. De skiftedes til at kaste med kastepile efter ballonerne, der med et brag afsluttede deres farve og begyndte en ny tone.

Hvilken lighed dog forbinder.

Knud Pedersen.

